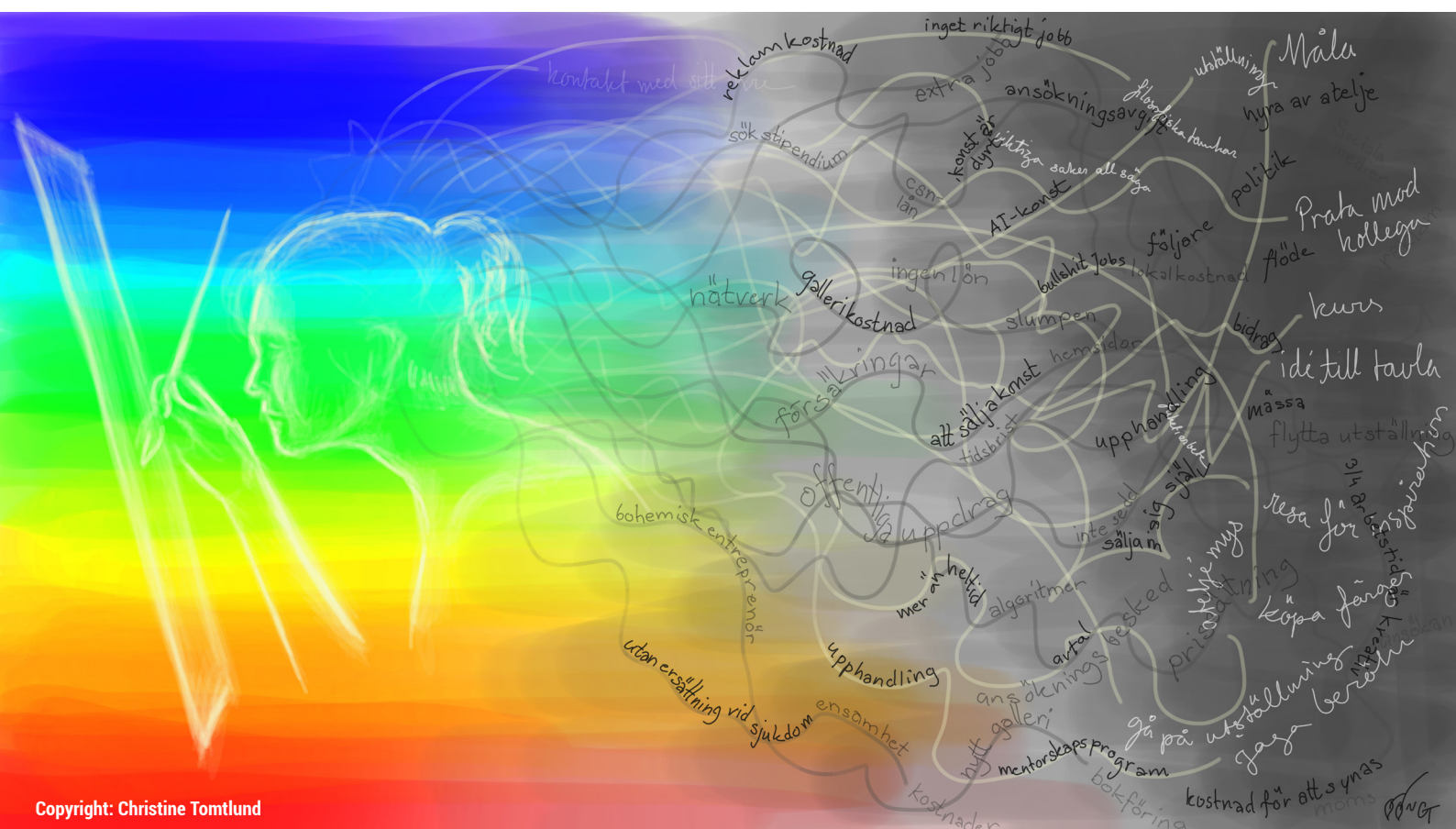


HÅLLBAR UTVECKLING AV KONST- OCH HANTVERKSSEKTORN I BERGSLAGEN

Folkbildning och kooperativ utveckling för att stärka konstnärligt entreprenörskap och samverkansmöjligheter i Bergslagen



“Förstudien genomfördes med stöd av Leader Bergslagen och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.”

Projektleiding:
Christine Tomtlund
ABF Koordinator:
Arno Wilting



Innehållsförteckning

1. ABSTRAKT	4	6. STRATEGISK UTVECKLING	18
2. INLEDNING	6	6.1. Folkbildningens relevans och systemroll	18
2.1. Bakgrund och motiv till förstudien	6	6.2. Behov som kan mötas genom folkbildning	18
2.2. Projektets syfte enligt Leader-beslutet	6	6.3. Behov som kräver andra strukturella insatser	19
2.3. Målet med förstudien – vad som ska uppnås	6	6.4. Strategiska utvecklingsområden	20
2.4. Avgränsningar och definitioner	7	6.5. Förslag till strategiska åtgärder	20
3. METOD & GENOMFÖRANDE	8	6.6. Syntetiserad SWOT-analys	21
3.1. Översikt av arbetsprocessen	8	7. FORTSÄTTNINGSPROJEKT	24
3.2. Kartläggning och datainsamling	8	7.1. Övergripande målbilder	24
3.3. Samtalsträffar	8	7.2. Rekommenderad programstruktur	24
3.4. Analysmetoder	9	7.3. Potentiella samarbetspartners	25
3.5. Om deltagare och målgrupper	9	7.4. Möjliga finansieringsspår	25
3.6. Antaganden och hypoteser	9	7.5. Risker och framgångsfaktorer	25
4. NULÄGES- & OMVÄRLDSANALYS	10	8. DISKUSSION & SLUTSATSER	26
4.1. Övergripande lägesbild	10	10.1. Centrala lärdomar från förstudien	26
4.2. Lokalt utgångsläge i Bergslagen	10	10.2. Landsbygdens specifika kontext	26
4.3. Omvärldsbevakning: Sverige	11	10.3. Folkbildning som utvecklingsmotor	26
4.4. Internationella perspektiv	11	10.4. Uppfyllelse av förstudieuppdraget	27
4.5. SWOT-översikt	11	10.5. Slutsatser och rekommenderad väg framåt	27
4.6. Sammanfattning	11		
5. ENKÄT & SAMTALSTRÄFFAR	12		
5.1. Översikt över datainsamlingen	12		
5.2. Resultat från enkäten	13		
5.3. Teman från samtalsträffarna	16		
5.4. Sammanfattande behovsbild	16		
5.5. SWOT – baserad på deltagarnas perspektiv	17		

1. Abstrakt

Förstudien *“Hållbar utveckling av konst- och hantverkssektorn i Bergslagen”* har genomförts under 2025 med syftet att kartlägga sektorns nuläge och analysera hur folkbildningen kan stärka konstnärers och hantverkares möjligheter att verka, utvecklas och samarbeta i regionen. Arbetet omfattade en kartläggning av sektorns kontext, en enkätundersökning samt samtalsträffar där behov, idéer och utvecklingsmöjligheter utforskades tillsammans med deltagare från hela området.

Resultaten visar att sektorn präglas av stark kreativitet, lokalt engagemang och ett rikt kulturarv, men att strukturella hinder begränsar både hållbarhet och tillväxt. Återkommande utmaningar är ekonomisk sårbarhet, brist på lokaler och visningsmöjligheter, svag digital och marknadsmässig kompetens, avsaknad av samordning mellan kommuner och föreningar samt ett isolerat arbetssätt bland många utövare. Samtidigt framträder en tydlig vilja att samarbeta och bygga gemensamma strukturer.

Analysen visar att folkbildningen har potential att spela en systembärande roll i sektorns utveckling genom att erbjuda mötesplatser, lärandeprocesser, kapacitetsbyggande, kollegiala nätverk och stöd för digitala, affärsmässiga och kooperativa arbetssätt. Förstudien identifierar fem centrala behovsområden – struktur, gemenskap, kompetens, identitet och stabilitet – och presenterar utifrån dessa ett antal strategiska utvecklingsområden och förslag på åtgärder, bland annat utvecklingen av en regional samverkansplattform, ett nätverk för konst och hantverk, riktade studiecirkelprogram samt praktiska pilotprojekt.

Förstudien uppfyller därmed uppdraget att ta fram en sammanställning i publik form av insamlad kunskap om sektorns förutsättningar och behov. Den avslutas med ett förslag till ett fortsättningsprojekt med fokus på långsiktig kapacitetsuppbyggnad, regional samverkan och utvecklingen av hållbara stödstrukturer för konst- och hantverkssektorn i Bergslagen.

“När lokala utmaningar visar sig vara gemensamma”

2. Inledning

Förstudien “Hållbar utveckling av konst- och hantverkssektorn i Bergslagen” började i en lokal situation i Ljusnarsberg, men samtal med konstnärer och hantverkare visade snabbt att utmaningarna var gemensamma för hela regionen. Det som först såg ut som ett isolerat problem blev till en tydlig regional bild av delade hinder och en stark vilja att utvecklas tillsammans.

2.1. BAKGRUND OCH MOTIV TILL FÖRSTUDIEN

Initiativet till förstudien växte fram efter att Ljusnarsbergs Konstförening förlorade sitt utställningsrum och samtidigt upplevde ökade svårigheter att upprätthålla verksamheten. I dialog med föreningen och områdets konstnärer blev det tydligt att liknande utmaningar återkom: brist på platser att synas, svårigheter att nå ut till nya målgrupper, ekonomisk sårbarhet, begränsade nätverk och ett växande behov av stöd i både marknadsföring och digitalisering.

Det som började som en lokal reflektion utvecklades snabbt till en bredare fråga om sektorns förutsättningar i hela Bergslagen.

Behovet av en mer systematisk kartläggning blev därmed uppenbart — inte för att bekräfta en enskild förenings situation, utan för att förstå den större helheten.

2.2. PROJEKTETS SYFTE ENLIGT LEADER-BESLUTET

Syftet med förstudien är att stärka entreprenörskapet för konstnärer och hantverkare i Bergslagen genom att samla in kunskap om sektorns nuläge och dess behov. Uppdraget, enligt Leader-beslutet, är att skapa en publikt tillgänglig sammanställning av denna kunskap som grund för vidare utvecklingsarbete och framtida satsningar.

Det handlar både om att dokumentera utmaningar och möjligheter och om att undersöka hur folkbildningen kan spela en roll som stödstruktur — ett perspektiv som varit centralt i projektets upplägg och dialoger.

2.3. MÅLET MED FÖRSTUDIEN – VAD SOM SKA UPPNÅS

Målet är att, vid projektets slut, ha genomfört en tydlig kartläggning av konst- och hantverkssektorn i Bergslagen,

sammanfattat insikter från samtal, enkäter och workshops, och formulerat en analys som kan ligga till grund för ett eventuellt fortsättningsprojekt.

Resultatet ska ge en samlad bild av nuläget, ett fördjupat underlag för beslut och utveckling, samt en konkret riktning framåt. Genom rapporten ska det också framgå vilka behov som bäst möts genom folkbildning och vilka som kräver andra former av insatser.

2.4. AVGRÄNSNINGAR OCH DEFINITIONER

Förstudien omfattar konstnärer och hantverkare inom Leader Bergslagen-området — med särskilt fokus på landsbygdskommunerna där verksamheterna ofta är småskaliga och decentraliserade. Arbetet bygger på insamlad data från digitala möten, enkäter, studiecirklar och dialoger med aktörer i regionen.

Förstudien avgränsas till att beskriva nuläge, behov och möjligheter samt att identifiera strategiska områden för utveckling. Den är inte en fullständig marknadsanalys eller organisationsutredning, utan en riktad kartläggning som syftar till att skapa förståelse och ge en stabil grund för framtida projekt.

"Att lyssna brett för att förstå djupt"

3. Metod & Genomförande

Förstudien genomfördes med en metodik som kombinerade bred datainsamling med fördjupade dialoger och kreativa processer. Målet var att få en mångsidig bild av konst- och hantverkssektorn i Bergslagen genom att samla erfarenheter, perspektiv och behov direkt från dem som verkar i området. Arbetssättet har varit inkluderande, lyssnande och utforskande, med fokus på att skapa förståelse för både individuella och gemensamma utmaningar.

3.1. ÖVERSIKT AV ARBETSPROCESSEN

Arbetsprocessen bestod av tre huvudsakliga faser: en inledande kartläggning av målgruppens situation, en fördjupad dialogfas med samtalsträffar samt en avslutande analys- och syntesfas. Genom hela processen integrerades perspektiv från konstnärer, hantverkare och andra aktörer i regionen.

3.2. KARTLÄGGNING OCH DATAINSAMLING

Datainsamlingen byggde på flera kompletterande källor: en enkät som skickades ut brett i Bergslagen, digitala samtalsträffar (workshops) samt individuella dialoger och spontana samtal med personer i nätverket. Kombinationen av bredd (enkät) och djup (samtal) gav en stabil grund för

att förstå både återkommande mönster och mer nyanserade behov. Kartläggningen identifierade tidiga teman som senare utforskades djupare i samtalsträffarna.

3.3. SAMTALSTRÄFFAR

En central del av förstudien var träffserien *"Konsten att leva på konst"*, en serie avslappnade digitala möten öppna för konstnärer och konsthantverkare i Bergslagen. Träffarna genomfördes online för att göra det möjligt för deltagare från olika delar av regionen att medverka.

Upplägget var dialogbaserat och folkbildande: korta inledningar från projektledningen varvades med öppna samtal, reflekterande frågor och gemensamma diskussioner i delade- och helgrupp. Deltagarna uppmuntrades att dela med sig av sina erfarenheter, ställa frågor till varandra och koppla sina egna situationer till de övergripande teman som sattes för varje träff.

Träffserien bestod av fyra tematiska tillfällen:

- **Uppstartsmöte:** Presentation av projektet och en första orientering kring deltagarnas vardag och villkor
- **Behov och utmaningar:** Deltagarna satte ord på sina frågor, behov och svårigheter i sin konstnärliga praktik.
- **Lösningar och möjligheter:**

Ett explorativt tillfälle där möjliga vägar framåt, utvecklingsidéer och samarbeten diskuterades.

- **Strategier och prioriteringar:**

Tidigare samtal användes som utgångspunkt för att diskutera vilka riktningar, arbetssätt och fokusområden som kan vara viktiga framåt.

Vid samtliga träffar fördes anteckningar och dokumentation med fokus på att fånga centrala teman, återkommande formuleringar och viktiga frågeställningar. Detta material har sedan använts som underlag i analysen tillsammans med enkätsvar och övriga insamlade data.

3.4. ANALYSMETODER

Materialet analyserades genom tematisering, behovskartläggning och SWOT-analys. Detta gjorde det möjligt att identifiera mönster, kategorisera återkommande behov och förstå hur olika typer av utmaningar hänger samman. Analysen byggde på både kvalitativa utsagor och kvantitativa tendenser från enkäten. Tillsammans gav metoderna ett strukturerat underlag för de slutsatser och rekommendationer som presenteras senare i rapporten.

3.5. OM DELTAGARE OCH MÅLGRUPPER

De som medverkade i förstudien representerar en bredd av konstnärliga uttryck och erfarenheter: etablerade och nya konstnärer, hantverkare, medlemmar i lokala konstföreningar, kulturarbetare och personer aktiva inom civilsamhället. Genom att aktivt inkludera röster från olika delar av Bergslagen säkerställdes att materialet speglar flera perspektiv och inte enbart

enskilda lokala förhållanden. Deltagarnas engagemang har varit avgörande för förstudien.

3.6. ANTAGANDEN OCH HYPOTESER

Arbetet med förstudien byggde på ett antal initiala antaganden och hypoteser som formade både riktningen av datainsamlingen och analysen. Ett av de ursprungliga antagandena var att utmaningarna som identifierats i Ljusnarsberg också delades av andra i regionen.

Ytterligare en hypotes var att Bergslagen, trots sina tre län och olika kommunstrukturer, delar kulturella och historiska drag som kan skapa en naturlig grund för regional samverkan och en gemensam riktning.

Förstudien byggde också på antagandet att folkbildningen kan fylla en systembärande roll för sektorns utveckling, i form av stödstrukturer, kapacitetsbyggande och mötesplatser.

Andra centrala antaganden var att sektorn saknar bottom-up-strukturer för långsiktigt stöd, samt att kooperativa modeller kan vara ett sätt att stärka både den sociala och ekonomiska hållbarheten. Dessa hypoteser testades och utvecklades genom hela processen.

”En sektor med stort engagemang, men svaga strukturer”

4. Nuläges- & Omvärldsanalys

Detta kapitel sammanfattar nuläget för konst- och hantverkssektorn i Bergslagen och relaterar det till ett nationell och internationell sammanhang. Analysen utgår från dokumentet “Nuläges- och omvärldsanalysen”, framtaget inom projektets kartläggning, samt från projektledarens expertkunskap och de inledande samtal som genomförts i förstudien.

Arbetet visar en sektor med stark kreativ kraft, lokala kulturtraditioner och stort engagemang — men även tydliga utmaningar i form av bristande infrastruktur, svaga marknader, ojämlika villkor och avsaknad av långsiktiga stödstrukturer, särskilt i landsbygdscontext.

4.1. ÖVERGRIPANDE LÄGESBILD

Den samlade kartläggningen visar att konstnärer i hela Sverige verkar under svaga ekonomiska villkor, otrygga företagandestrukturer och ojämlik tillgång till resurser. I Bergslagen förstärks dessa utmaningar av små lokala marknader, begränsad tillgång till ateljéer och visningsplatser samt avsaknad av långsiktiga stödstrukturer.

Samtidigt är regionen rik på kulturarv, ideellt engagemang och etablerade kulturhändelser, såsom konstrundor. Dessa utgör viktiga byggstenar i ett hållbart kulturellt ekosystem, särskilt om de

kombineras med modernare strukturer och regional samverkan.

4.2. LOKALT UTGÅNGSLÄGE I BERGSLAGEN

Analysen i Nuläges- och omvärldsanalysen pekar på flera återkommande strukturella förutsättningar:

- **Ekonomiskt sårbara verksamheter:** få kan leva på sin konst, och många balanserar mellan hobbyverksamhet och småskaligt företagande.
- **Brist på lokaler och infrastruktur:** behovet av fungerande utställnings- och försäljningsplatser återkommer som en central fråga.
- **Isolering och svaga nätverk:** många arbetar ensamma och saknar kollegiala sammanhang eller regionala strukturer som binder aktörer samman.
- **Otydliga vägar till stöd och finansiering:** kunskapen om möjligheter till affärsutveckling, projektmedel eller långsiktig finansiering är begränsad.
- **Demografiska utmaningar:** regionens befolkningsutveckling påverkar förutsättningarna negativt, med få yngre utövare och låg representation av personer med utländsk bakgrund.

4.3. OMVÄRLDSBEVAKNING: SVERIGE

Svenska landsbygdsinitiativ såsom *Not Quite* i Fengersfors och satsningar i *Glasriket* visar att kulturella och kreativa näringar kan utgöra långsiktiga utvecklingsmotorer. Framgångsfaktorerna omfattar bland annat:

- gemensamma lokaler och samlade resurser,
- ett tydligt varumärke eller destinationsarbete,
- koppling mellan kultur och besöksnäring,
- strukturer för kontinuerligt nätverksbyggande,
- stöd till entreprenörskap, digitalisering och nya marknader.

Dessa exempel illustrerar möjligheter för Bergslagen, men visar också att en mer sammanhållen regional struktur behöver etableras för att sektorn långsiktigt ska kunna växa.

4.4. INTERNATIONELLA PERSPEKTIV

Internationella jämförelser från bland annat Finland, Skottland och Kanada visar att:

- kooperativa modeller och delade infrastrukturer skapar stabilitet,
- residensprogram stimulerar rörlighet, förnyelse och nya impulser,
- kultur kan fungera som motor i landsbygdsutveckling,
- digitalisering möjliggör global räckvidd oavsett geografisk placering.

Modeller som *ONOMA* i Fiskars, *Wasps Studios* i Skottland och *community art-strukturer* i Kanada visar hur kultur kan integreras i regional utvecklingsstrategi och samtidigt stärka lokalsamhällen.

4.5. SWOT-ÖVERSIKT

Baserad enbart på nuläges- och omvärldsanalys:

Styrkor

- Rikt kulturarv och stark lokal identitet.
- Aktiva föreningar, konstrundor och ideella krafter.
- Hög kvalitet och bredd i konstnärliga uttryck.

Svagheter

- Ekonomisk sårbarhet och små lokala marknader.
- Brist på ateljéer, visningsplatser och stödstrukturer.
- Svaga nätverk och upplevd isolering.

Möjligheter

- Kooperativa modeller och gemensamma lokaler.
- Koppling till turism och platsutveckling.
- Folkbildningens potential för kapacitetsbyggande.
- Digitalisering som sänker geografiska barriärer.

Hot

- Fortsatt avfolkning och generationsväxling utan återväxt.
- Risk att kulturföreningar och infrastrukturer försvagas.
- Ökad konkurrens från större städer och globala marknader.

4.6. SAMMANFATTNING

Nuläges- och omvärldsanalysen visar att Bergslagen delar många av landsbygdens strukturella kulturutmaningar. Samtidigt framträder betydande tillgångar i form av kulturarv, engagemang och geografisk identitet. För att stärka sektorns långsiktiga hållbarhet krävs dock utveckling av stödstrukturer, ökad samverkan och investeringar i både fysiska och digitala miljöer.

"När rösterna samlas framträder mönstren"

5. Enkät & Samtalsträffar

Detta kapitel presenterar resultaten från den direkta datainsamlingen inom förstudien och sammanfattar de behov, perspektiv och erfarenheter som konstnärer och konsthantverkare själva uttryckt. Till skillnad från föregående kapitel, som behandlar omvärlds- och nulägesanalys på strukturell nivå, ger detta kapitel en kvalitativ bild av hur utövarna i Bergslagen faktiskt upplever sina villkor, utmaningar och möjligheter.

5.1. ÖVERSIKT ÖVER DATAINSAMLINGEN

Datainsamlingen bygger på två komponenter:

Enkäten

En omfattande enkät skickades till konstnärer och konsthantverkare i regionen och besvarades av 42 personer. Den innehöll öppna frågor om:

- nuvarande arbetssituation
- största utmaningar
- behov av stöd
- framtidsutsikter
- hur man arbetar idag (nätverk, marknadsföring, lokaler, försäljning)

Samtalsträffarna

Fyra digitala träffar genomfördes med fokus på:

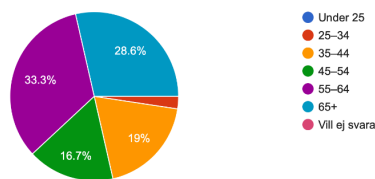
- nuläge och vardagsvillkor

- behov och utmaningar
- lösningar och möjligheter
- prioriteringar och strategiska riktningar

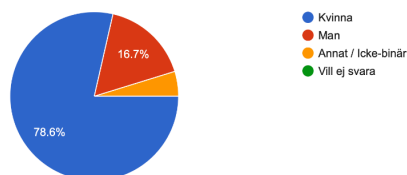
Till träffserien anmälde sig totalt 21 personer, och vid de olika tillfällena deltog mellan 5 och 14 deltagare. Variationerna i gruppstorlek gav både mindre, förtroliga samtal och större diskussioner med fler perspektiv.

Samtalen dokumenterades löpande och har analyserats tematiskt. Återkommande uttryck, behov och erfarenheter identifierades och grupperades till större mönster, vilka redovisas i kapitel 5.3.

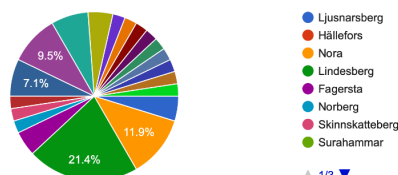
Ålder
42 responses



Kön
42 responses



Var är du verksam geografiskt?
42 responses



5.2. RESULTAT FRÅN ENKÄTEN

Enkätsvaren visar en sektor som präglas av starkt engagemang men också stora strukturella hinder. Nedan följer de mönster som återkommer tydligast.

Nuvarande situation

Många beskriver att de kombinerar sin konst med andra arbeten eller lever med osäker inkomst. Flera uttrycker känslan av att befinna sig mellan hobby och profession:

”Jag jobbar heltid men försöker få tid för konsten – det räcker aldrig till.”

”Jag är utbildad men det är svårt att få ihop ekonomin, även när jag säljer.”

Största utmaningar

De mest återkommande utmaningarna är:

- Ekonomisk sårbarhet och svag försäljning: *”Att leva på det här känns nästan omöjligt.”*
- Brist på lokaler och utställningsmöjligheter: *”Det finns ingenstans att visa det jag gör.”*
- Isolerat arbetsliv: *”Jag saknar kollegor. Jag saknar ett sammanhang.”*
- Svårigheter med marknadsföring och att nå ut: *”Jag vet inte hur jag ska nå människor utanför min egen kommun.”*
- administrativ och digital osäkerhet: *”Jag skulle behöva hjälp med allt det där runtomkring – marknadsföring, företagande, prissättning.”*

Efterfrågat stöd

De mest frekvent efterfrågade stöden är:

- nätverk och kollegiala sammanhang
- delade lokaler, ateljéer och utställningsytor
- hjälp med marknadsföring och digital synlighet
- utbildning inom ekonomi, företagande, ansökningar
- sammanhang där man ses regelbundet och delar erfarenheter

Deltagare uttrycker bland annat:

”Jag vill hitta andra att samarbeta med.”

”Jag behöver stöd i hur man bygger upp en hållbar verksamhet.”

Framtidstro och oro

Det finns både hopp och tvekan.

Flera uttrycker oro över framtiden:

”Jag vet inte hur länge jag orkar fortsätta.”

”Det är svårt att se en väg framåt här jag bor.”

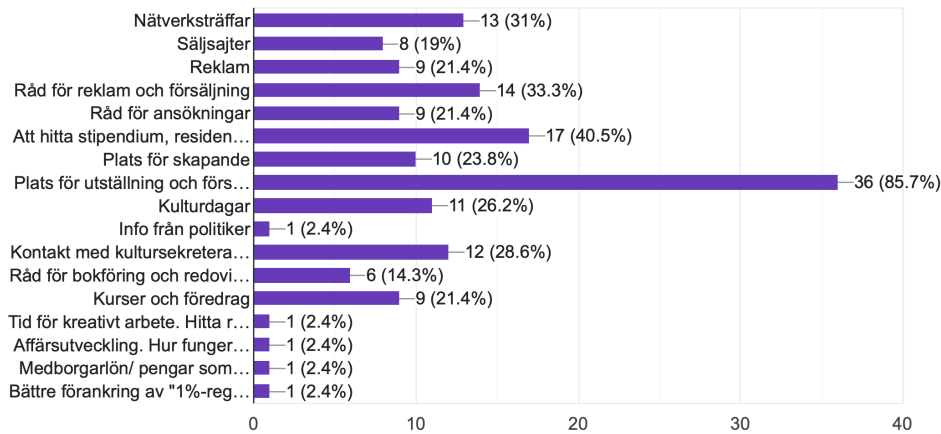
Men det finns också positiva röster:

”Jag tror att vi kan göra mer tillsammans än var och en för sig.”

”Det finns så mycket potential här om vi bara hittar rätt stöd.”

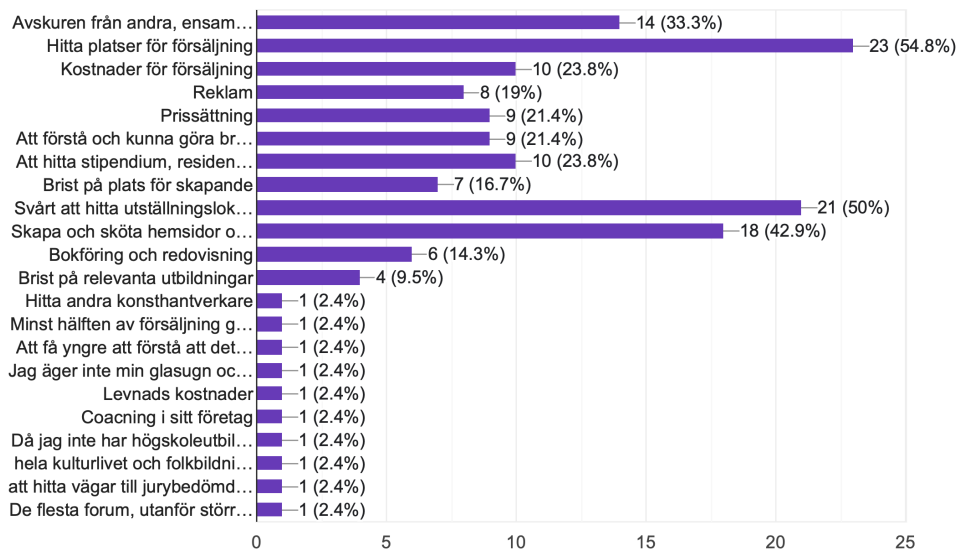
Vad är viktigast att få hjälp med?

42 responses



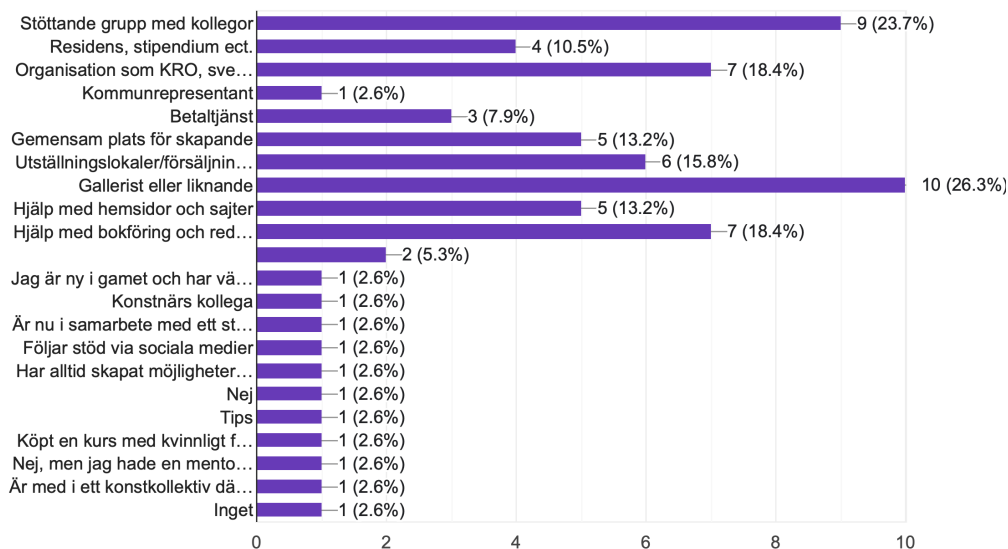
Vilka är dina största utmaningar idag?

42 responses



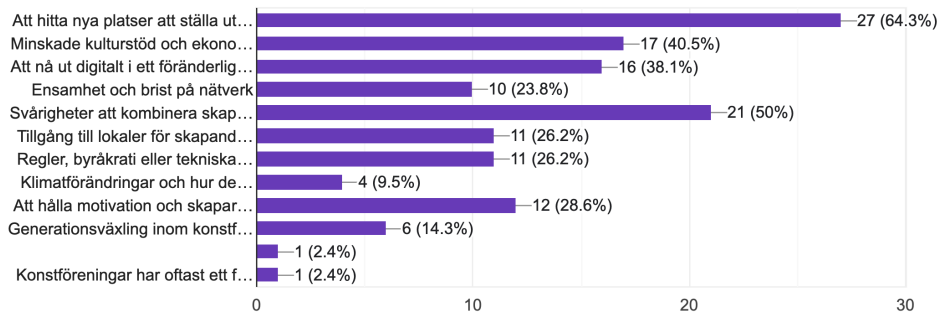
Har eller har du haft någon hjälp eller något stöd?

38 responses



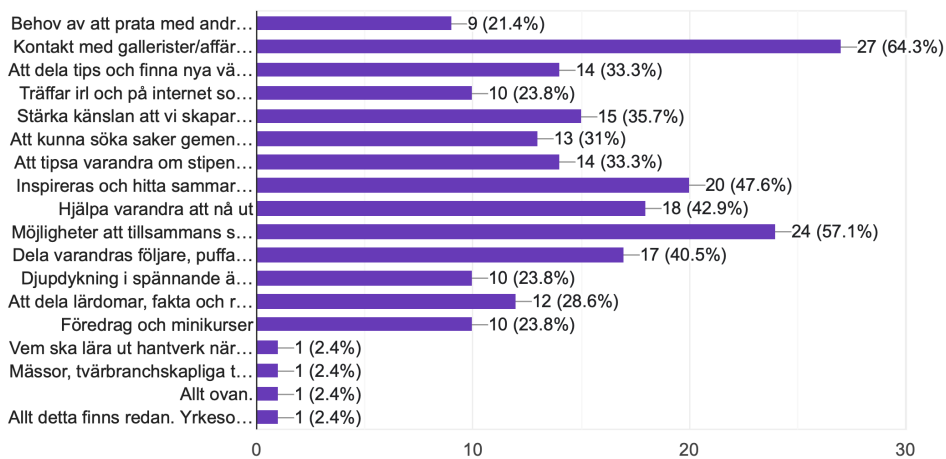
Vad anser du kommer bli besvärligt och utmanande i framtiden?

42 responses



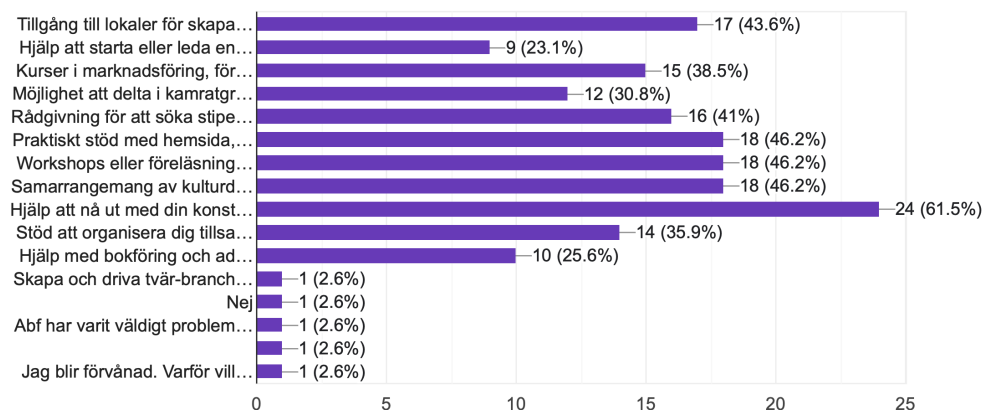
Hur ser ditt behov av nätverkande ut?

42 responses



Hade ABF och liknande organisationer kunnat hjälpa dig på något sätt, studiecirklar, kamratgrupper, lokaler?

39 responses



5.3. TEMAN FRÅN SAMTALSTRÄFFARNA

Samtalsträffarna gav en djupare förståelse för deltagarnas erfarenheter. Dessa teman var återkommande:

Ensamhet och avsaknad av sammanhang

Många beskrev att de arbetar ensamma och saknar kollegor: *"Det är svårt att veta om man gör rätt när man aldrig har andra att prata med."*

Brister i strukturer och stöd

Deltagarna lyfte ofta att system och stödformer inte möter deras vardag: *"Allt stöd känns anpassat för företag eller föreningar – inte för oss konstnärer."*

Behov av samarbete och nätverk

Det fanns stor vilja att samarbeta: *"Man blir starkare tillsammans."*

"Jag vill ha någon att ringa när jag fastnar."

Marknadsföring och synlighet

Många upplever sig osynliga: *"Jag gör bra saker men ingen ser dem."*

Flera efterlyste gemensamma plattformar.

Delade lokaler, resurser och kooperativ

Detta tema återkom i varje träff: *"Tänk om vi kunde ha en plats där vi jobbar och visar saker tillsammans."*

Folkbildningens möjliga roll

Flera deltagare såg folkbildning som en naturlig del av lösningen: *"Det skulle vara fint att lära tillsammans, inte bara försöka klara allt själv."*

Vilja till förändring

Trots utmaningarna fanns en stark vilja: *"Jag vill bidra. Jag vill att det här ska växa."*

5.4. SAMMANFATTANDE BEHOVSBILD

När enkätsvar och samtalsträffar sammanställs framträder fem centrala behov:

- 1. Struktur:** lokaler, mötesplatser, stödstrukturer, plattformar.
- 2. Gemenskap:** nätverk, kollegialt stöd, regelbundna träffar.
- 3. Kompetens:** marknadsföring, digital utveckling, ekonomi, försäljning.
- 4. Identitet:** regional berättelse, stolthet, synlighet.
- 5. Stabilitet:** hållbara ekonomiska modeller, kooperativa initiativ, långsiktig planering.

5.5. SWOT – BASERAD PÅ DELTAGARNAS PERSPEKTIV

Styrkor

- Stark kreativitet och hög kvalitet.
- Lokal identitet och kulturarv.
- Engagemang och vilja att samarbeta.
- Mångfald av uttryck och material.

Svagheter

- Ekonomisk osäkerhet.
- Brist på lokaler och plattformar.
- Individuellt och isolerat arbetssätt.
- Svag marknadsföring och låg räckvidd.
- Möjligheter

Kooperativa modeller.

- Gemensamma lokaler och resurser.
- Digitalisering och nya marknader.
- Folkbildning som stöd för kapacitetsbyggande.

Hot

- Avfolkning och minskande publik.
- Utbrändhet och avhopp från utövare.
- Försvagade föreningar och ideella strukturer.
- Konkurrens från urbana kulturcentra och globala plattformar.miljöer.

”Från identifierade behov till möjlig utveckling”

6. Strategisk Utveckling

Detta kapitel sammanfattar de strategiska behov som framkommit i förstudien, beskriver folkbildningens möjliga roll som stödstruktur och presenterar förslag på åtgärder som kan stärka konst- och hantverkssektorns hållbarhet i Bergslagen. Analysen bygger på den samlade kartläggningen, enkätresultat och samtalsträffar. Tillsammans visar materialet en sektor med stort engagemang och hög kvalitet, men med begränsade strukturer för långsiktig utveckling. Det som framträder är ett tydligt behov av stöd, samverkan och kapacitetsbyggande — områden där folkbildningen har särskilt goda förutsättningar att bidra.

6.1. FOLKBILDNINGENS RELEVANS OCH SYSTEMROLL

Folkbildningen har historiskt fungerat som en bärande struktur för kultur, organisering, entreprenörskap och livslångt lärande. För konst- och hantverkssektorn i Bergslagen framträder tydligt att de behov som deltagarna uttryckt – gemenskap, kompetensutveckling, vägledning, samarbete och kontinuitet – ligger nära folkbildningens kärnuppslag.

Flera deltagare lyfte att de efterfrågar sammanhang där man lär av varandra, arbetar praktiskt tillsammans och utvecklar sin verksamhet i dialog med andra. Här kan folkbildningen fungera som:

- mötesplats för kollegial gemenskap
- lärandeplattform för digital, ekonomisk och entreprenöriell kompetens
- stödstruktur för utforskande, nätverkande och kapacitetsbyggande
- motor i att skapa nya modeller och sammanhang för samarbete

Kort sagt: folkbildningen erbjuder både en metod och en infrastruktur för att stärka sektorn på ett inkluderande och långsiktigt sätt.

6.2. BEHOV SOM KAN MÖTAS GENOM FOLKBILDNING

Utifrån enkäten och samtalsträffarna framträder fem centrala behovsområden: *Struktur, gemenskap, kompetens, identitet och stabilitet.*

En stor del av de uttryckta behoven ligger nära folkbildningens möjligheter. Genom studiecirklar, processledning, nätverksbyggande och kreativa lärmiljöer kan folkbildningen bidra till ett brett spektrum av utvecklingsinsatser. Förstudien visar dessutom att folkbildningen – och i synnerhet ABF – har möjlighet att stödja sektorn även på områden som traditionellt betraktas som strukturella eller kulturpolitiska.

- Genom att använda befintliga lokaler mer strategiskt kan studieförbund exempelvis:
- erbjuda sina lokaler som galleriväggar, visningsrum eller kulturplatser,

- skapa enklare och mer överkomliga ateljéplatser, särskilt i kombination med att konstnärer leder kurser eller studiecirkelar – ett win-win-upplägg som stärker både deltagarna och ABF:s verksamhet,
- bygga mötesplatser där lärande, produktion och visning integreras,
- ge tillgång till grundläggande infrastruktur såsom verktyg, arbetsplatser eller teknik.

På detta sätt kan folkbildningen fungera som en katalysator som sänker trösklar, möjliggör delade resurser och öppnar upp rum som annars hade varit otillgängliga. Även om folkbildningen inte kan ersätta kulturpolitiska stödstrukturer kan den skapa viktiga språngbräddor för utveckling, samverkan och kontinuitet.

Därutöver kan folkbildningen möta mer specifika kompetens- och utvecklingsbehov inom följande områden:

Digital kompetens: många uttrycker osäkerhet kring hemsidor, sociala medier, digital försäljning och digital synlighet.

Studiecirkelar kan ge:

- praktisk handledning
- introduktion till digitala verktyg
- stöd i att bygga upp digitala portföljer och försäljningskanaler

Marknadsföring och försäljning: konstnärer uttrycker behov av hjälp med:

- prissättning
- målgrupper

- marknadsföringsstrategier
- gemensamma plattformar

Här kan folkbildning erbjuda strukturerat lärande och erfarenhetsutbyte.

Kooperativa modeller: deltagare efterfrågade gemensamma initiativ för försäljning, marknadsföring och lokaler. Studiecirkelar kan vara första steget i att utforska:

- kooperativ organisering
- gemensam försäljning
- delade resurser

Nätverk och gemenskaper: regelbundna träffar kan skapa:

- kollegialt stöd
- delade lärprocesser
- tryggare social struktur och sammanhang

6.3. BEHOV SOM KRÄVER ANDRA STRUKTURELLA INSATSER

Vissa behov ligger utanför folkbildningens formella mandat och kräver insatser från kommuner, regioner, fastighetsägare eller kulturpolitiska aktörer. Det gäller bland annat:

- regionala stödstrukturer för kultur och kreativa näringar
- offentlig finansiering och långsiktiga projektmodeller
- beslutsfattande kring kulturpolitik och infrastruktur
- marknadsutveckling och turistiska investeringar

6.4. STRATEGISKA UTVECKLINGSMRÅDEN

Baserat på behovsbilden framträder följande prioriterade områden:

- Lokal och regional samverkan
- Stärkt kapacitet inom entreprenörskap och digital utveckling
- Synlighet och marknadsföring av konst och hantverk i Bergslagen
- Kooperativa lösningar och gemensamma plattformar
- Långsiktig struktur för nätverk, lärande och återkommande träffar

Dessa områden utgör grunden för de åtgärdsförslag som presenteras nedan.

6.5. FÖRSLAG TILL STRATEGISKA ÅTGÄRDER

Regional samverkansplattform / nätverk

En regional plattform kan samla aktörer, stärka relationer och möjliggöra samarbete över kommungränser. Den kan koordinera evenemang, förenkla kommunikationen, driva gemensamma utvecklingsinsatser och fungera som röst för sektorn i dialog med kommuner och regioner.

Förstudien visar också att en digital motsvarighet är möjlig. En prototyp (<https://konsttorget-bergslagen-da826854.base44.app>) har redan diskuterats i samtalsträffarna: en regional konst- och hantverksplattform med marknadsplats, evenemangskalender, företagslösningar, resurs/kunskapsbank och ett community-nav för nätverkande och kompetensutveckling. En sådan plattform skulle kunna integrera försäljning (B2C och B2B), synlighet, lärande och samverkan i en gemensam regional infrastruktur och på så sätt stärka hela ekosystemet.

Folkbildningsbaserat utvecklings- program för konstnärer

Ett flerdelat program som bygger på studiecirkelformat och innehåller:

- digital kompetens
- marknadsföring och försäljning
- företagande och ekonomi
- starta projekt, söka bidrag/residens
- kollektivt lärande och mentorskap

Programmet skulle kunna erbjudas återkommande och anpassas efter olika nivåer.

Kooperativa modeller

Utveckling av kooperativ eller semi-kooperativa arbetssätt kring:

- försäljning
- marknadsföring
- delade lokaler
- gemensamma resurser

Detta skulle kunna leda till ökad ekonomisk stabilitet och större gemensam räckvidd.

Popup-ateljéer & residens

Ett koncept som vänder på traditionella residens:

- landsbygd > stad: konstnärer från Bergslagen får synlighet i urbana miljöer
- stad > landsbygd: residensprogram som lockar kreatörer till Bergslagen

Detta kan stärka både identitet, synlighet och attraktionskraft.

Långsiktig stödstruktur

En mer permanent struktur som kan inkludera:

- projektledningsstöd
- platsutveckling
- samverkan med kommuner
- kontinuerliga nätverksträffar
- driftsfinansiering av lokaler och mötesplatser

En sådan struktur skulle göra initiativen långsiktiga snarare än projektbundna.

Förstudien visar att sektorn har stor potential men saknar strukturer som stödjer långsiktig utveckling. Många behov kan mötas genom folkbildningen, medan andra kräver insatser från regionala och kommunala aktörer. Tillsammans pekar de föreslagna åtgärderna mot en väg framåt där samverkan, lärande och gemensam infrastruktur stärker hela ekosystemet.

6.6. SYNTETISERAD SWOT-ANALYS

Den sammanslagna SWOT-analysen nedan kombinerar insikter från nuläges- och omvärldsanalysen med deltagarnas egna perspektiv från enkäten och samtalsträffarna.

Styrkor: Bergslagens konst- och hantverkssektor präglas av ett starkt kulturarv, hög konstnärlig kvalitet och en tydlig lokal identitet. Regionen bär på engagerade föreningar, aktiva konstrundor och ett växande intresse för samarbete. Folkbildningens närvaro ger dessutom närhet till lokaler och strukturer som kan stödja utvecklingen.

Svagheter: samtidigt är sektorn ekonomiskt sårbar och saknar stabila arbetsvillkor. Brist på ateljéer och visningsplatser, svaga nätverk, digital osäkerhet och begränsade marknader skapar hinder. Många upplever att vägar till stöd, finansiering och marknadsföring är otydliga.

Möjligheter: det finns betydande

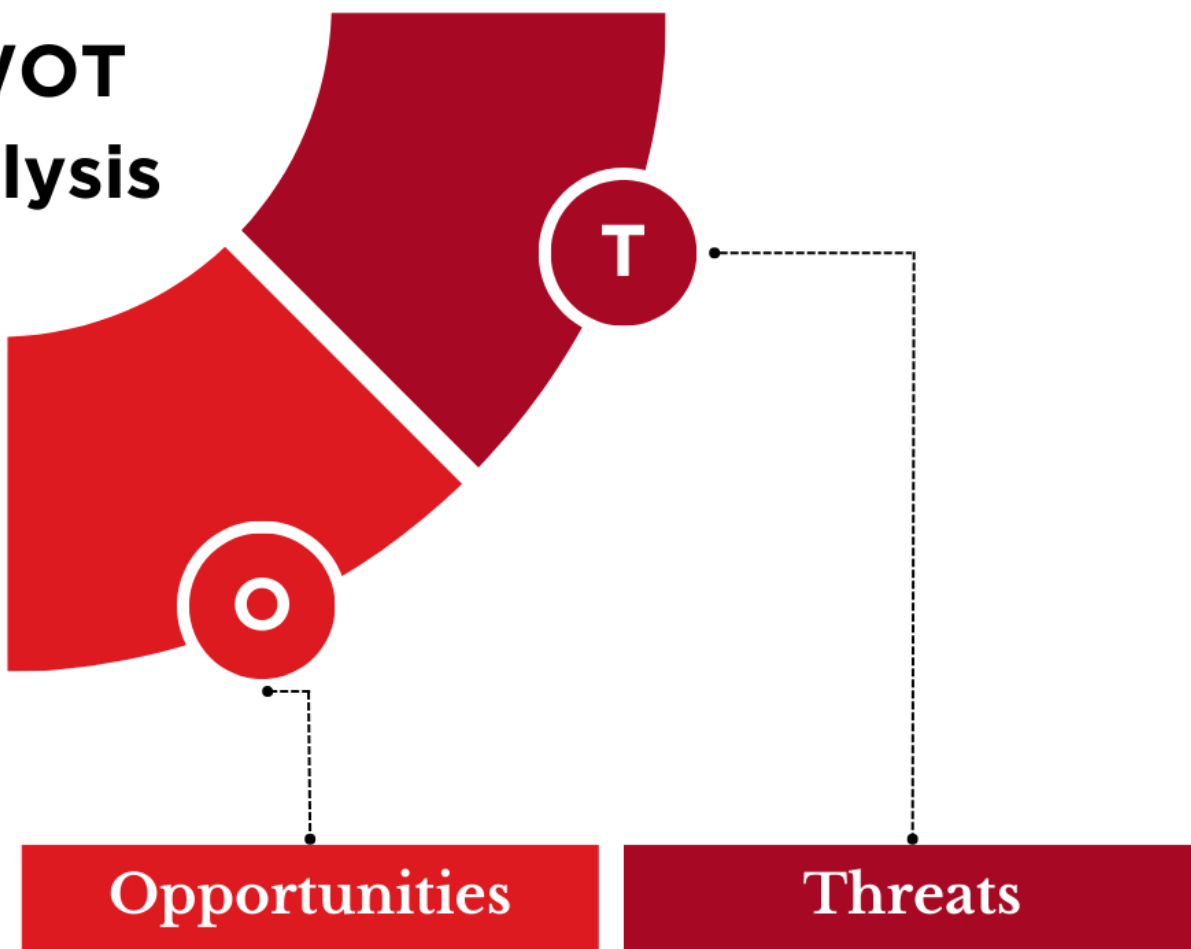
utvecklingsmöjligheter, särskilt inom samverkan och gemensam infrastruktur. Kooperativa modeller, en regional digital plattform, samt kulturhubbar och residens i befintliga lokaler kan stärka både närvaro och försäljning. Digitalisering och turism öppnar nya marknader, samtidigt som folkbildningen kan erbjuda kompetensutveckling och nätverkande.

Hot: riskerna omfattar avfolkning, generationsväxling utan återväxt och försvagade föreningsstrukturer. Global konkurrens och bristande långsiktigt stöd kan ytterligare försvaga sektorn. Många konstnärer riskerar överbelastning och ekonomisk instabilitet om utvecklingsinsatser uteblir.

På nästa sida följer en visuell sammanställning av SWOT-analysen.



SWOT Analysis



- Kooperativa modeller
- Gemensam försäljning
- Regional digital plattform
- Koppling till turism
- Nya kulturhubbar i ABF-lokaler
- Residens & popup-ateljéer
- Folkbildning som kapacitetsbyggare
- Digital utveckling & räckvidd
- Regional samverkan

- Avfolkning
- Generationsväxling utan återväxt
- Försvagade föreningar
- Konkurrens från städer & globala marknader
- Brist på långsiktigt stöd
- Sårbara ideella strukturer
- Risk för utbrändhet
- Ekonomisk instabilitet

"Från förstudie till genomförande"

7. Fortsättningsprojekt

Här sammanfattas de insikter som är mest relevanta för ett eventuellt fortsättningsprojekt. Utifrån behovsbilden, folkbildningens möjligheter och de strategiska åtgärdsförslag som presenterats framträder en tydlig riktning för det fortsatta arbetet. Fokus ligger på att skapa långsiktiga strukturer, stärka sektorns bärkraft och etablera ett regionalt ekosystem som stödjer både individuella utövare och kollektiva initiativ.

7.1. ÖVERGRIPANDE MÅLBILDER

Ett fortsättningsprojekt bör utgå från målsättningen att skapa ett sammanhållet regionalt nätverk där konstnärer, hantverkare och organisationer kan samarbeta över kommungränser. Det handlar om att stärka utövarnas arbetsförutsättningar genom kompetensutveckling, gemensamma lösningar och bättre tillgång till lokaler och marknader. Samtidigt bör projektet bidra till att utveckla en tydligare och starkare regional identitet för konst och hantverk i Bergslagen. På längre sikt är målet att etablera en hållbar struktur där folkbildningens lärandeprocesser, digital infrastruktur och lokala samverkansmodeller vävs samman i ett gemensamt stödjande ekosystem.

7.2. REKOMMENDERAD PROGRAMSTRUKTUR

Ett fortsättningsprojekt kan med fördel byggas upp kring tre samverkande delar:

1. Lärande och kapacitetsbyggande

Studiecirklar, mentorsprogram, workshops och tematiska kurser i digital utveckling, marknadsföring, företagande och kooperativt arbete.

2. Samverkan och nätverk

Regelbundna träffar, processledning, lokala satelliter och en regional digital plattform som synliggör verksamheter och möjliggör gemensamma initiativ.

3. Praktiska piloter och testbäddar

Pop-up-ateljéer, delade resurser, kooperativ försäljning och prototyper för lokala kulturhubbar i ABF:s lokaler eller andra publika rum.

I ett fortsättningsprojekt bör två koncept som kom fram från målgruppen stå i fokus för test och vidareutveckling. Det första är en regional digital plattform som fungerar som ett gemensamt skyltfönster och marknadsplats för konst och hantverk i Bergslagen, med funktioner för försäljning, evenemang, företagsbeställningar och ett community-nav för kunskapsdelning. Plattformen kan även innehålla en särskild folkbildningssektion med kurser, resurser och lärandeprocesser kopplade till ABF, vilket gör

att digital infrastruktur och folkbildning möts i samma ekosystem. En pilot kan genomföras med ett begränsat antal deltagare för att pröva struktur och arbetssätt.

Det andra är ett fysiskt konsthall eller kulturhub, där befintliga lokaler av ABF används för (popup) ateljéer, utställningsrum, butik och delade arbetsplatser. Här kan också win-win-lösningar testas, där konstnärer får tillgång till billiga arbetsplatser i utbyte mot kurs- eller studiecirkelverksamhet.

En tredje idé, en turnerande konstmarknad, kan testas i mindre skala som popup-evenemang på olika platser för att undersöka publikintresse och försäljningsmöjligheter.

7.3. POTENTIELLA SAMARBETSPARTNERS

Ett fortsättningsprojekt bör involvera ett brett spektrum av aktörer som kan bidra med olika typer av stöd och resurser. Hit hör kommunerna i Bergslagen, med sina funktioner inom kultur, näringsliv och turism, liksom Region Örebro län, Region Dalarna och Region Västmanland. Även lokala konst- och kulturföreningar, Folkets Hus och andra mötesplatser samt studieförbundens gemensamma resurser bör ingå. Därtill kan turismorganisationer, gallerister, företagare, caféer, besöksmål samt civilsamhällets organisationer och ideella nätverk spela en viktig roll. Tillsammans kan dessa aktörer bidra med ekonomiskt stöd, lokaler, kompetens och ökad synlighet för sektorn.

7.4. MÖJLIGA FINANSIERINGSSPÅR

Ett framtida projekt kan finansieras genom en kombination av:

- Leader (genomförandeprojekt)
- Regionernas bidrag (kultur, näringsliv, landsbygdsutveckling)
- Kulturrådet (t.ex. kulturell

infrastruktur, kooperativ utveckling)

- Allmänna Arvsfonden
- Kreativa Europa (EU)
- Kommunala kulturpengar
- Sponsring och partnerskap inom besöksnäring
- Intäktsmodeller kopplade till kurser, medlemskap, försäljning och digitala plattformar

7.5. RISKER OCH FRAMGÅNGSFAKTORER

Ett fortsättningsprojekt behöver förhålla sig till flera risker, bland annat bristen på långsiktig finansiering, risken för alltför hög arbetsbörda på ideella aktörer, otydliga ansvarsfördelningar samt avsaknaden av en sammanhållen struktur för koordinering. Samtidigt finns tydliga framgångsfaktorer som kan motverka dessa risker: en tydlig projektledning och effektiv samordning, regelbundna träffar och gemensamma läroprocesser, en bred inkludering av aktörer redan från start samt utveckling av långsiktig digital och fysisk infrastruktur. Därtill är en gemensam regional berättelse och identitet avgörande för att skapa riktning och sammanhållning.

Sammanfattningsvis har ett fortsättningsprojekt goda möjligheter att lägga grunden för en långsiktig, hållbar och inkluderande stödstruktur för konst och hantverk i Bergslagen. Genom att kombinera folkbildningens metoder med regional samverkan, digital utveckling och kooperativa modeller kan projektet stärka både den kulturella och ekonomiska bärkraften och skapa reella förutsättningar för ett levande och resiliant konst- och hantverksekosystem i regionen.

”Vad vi lärt oss och vad det innebär framåt”

8. Diskussion & Slutsatser

Detta avslutande kapitel sammanfattar de viktigaste lärdomarna från förstudien och diskuterar vad de innebär för konst- och hantverkssektorn i Bergslagen. Genom att förena insikter från kartläggning, nuläges- och omvärldsanalys, enkätresultat och samtalsträffar framträder en tydlig bild av de strukturer, möjligheter och hinder som präglar området.

10.1. CENTRALA LÄRDOMAR FRÅN FÖRSTUDIEN

Förstudien visar att konst- och hantverkssektorn i Bergslagen rymmer betydande konstnärlig bredd, stark lokal förankring och stort engagemang. Samtidigt framträder återkommande mönster av ekonomisk sårbarhet, begränsad infrastruktur och brist på stödstrukturer. Trots skillnader mellan kommuner och individuella praktiker finns en påtaglig samsyn kring vad som saknas: sammanhang, synlighet, delade resurser och långsiktiga strukturer.

En av de mest framträdande insikterna är behovet av att gå från individuellt kämpande till kollektiva lösningar. Deltagarna uttrycker både vilja och beredskap för detta, men saknar i dagsläget verktyg, mötesplatser och strukturer för att förverkliga det.

10.2. LANDSBYGDENS SPECIFIKA KONTEXT

Landsbygdskontexten i Bergslagen innebär särskilda förutsättningar. Avstånden är stora, marknaderna små och infrastrukturen begränsad. Detta skapar en situation där konstnärer ofta arbetar isolerat och där tillgången till lokaler, utställningsplatser och publik är ojämnt fördelad.

Samtidigt rymmer Bergslagen kulturella värden och resurser som inte kan återskapas i urbana miljöer: stark identitet, unik miljö, lokal historia, traditioner och aktiva ideella krafter. Dessa faktorer utgör en möjlig grund för ett regionalt konst- och hantverksekosystem — om de kombineras med moderna stödstrukturer, digitala verktyg och samverkansmodeller.

Landsbygden är alltså inte enbart en utmaning, utan en möjlighet. Förutsättningen är att sektorn ges rätt struktur att växa inom.

10.3. FOLKBILDNING SOM UTVECKLINGSMOTOR

Folkbildningen framträder tydligt som en möjlig ”systembärare” för den framtida utvecklingen. ABF’s metoder — deltagarstyrt lärande, nätverksbyggande, gemenskap, kunskapsdelning och lokal närvaro — matchar direkt de behov som konstnärer uttrycker.

Folkbildningens styrka ligger inte i att ersätta kulturpolitiska strukturer, utan i att:

- sänka trösklar
- skapa lokala sammanhang

- tillgängliggöra mötesplatser
- bygga kapacitet och kompetens
- stödja kooperativa och gemensamma modeller
- synliggöra behov som sedan kan lyftas mot kommuner och regioner

Studieförbundens flexibla lokaler, dialogkompetens och långsiktiga närvaro i hela Bergslagen gör dem särskilt lämpade att spela denna roll.

10.4. UPPFYLLELSE AV FÖRSTUDIEUPPDRAGET

Enligt Leader-beslutet är målet med förstudien att samla kunskap om konst- och hantverkssektorns nuläge och presentera den i en publik sammanställning.

Detta mål är uppfyllt genom:

- nuläges- och omvärldsanalys
- kartläggning av sektorns kontext
- omfattande datainsamling via enkät och samtalsträffar
- framtagna behovsanalyser och SWOT-analyser
- sammanställning av strategiska riktningar och förslag
- produktion av denna förstudierapport i publik form

Förstudien uppfyller därmed samtliga krav för redovisning och utgör ett stabilt underlag för vidare utvecklingsarbete.

10.5. SLUTSATSER OCH REKOMMENDERAD VÄG FRAMÅT

Förstudien visar att sektorn står inför stora strukturella utmaningar, men också att det finns en betydande potential för utveckling genom samverkan, folkbildning, digital infrastruktur och kooperativa lösningar.

Sammanfattningsvis pekar förstudien på tre centrala slutsatser:

- Bergslagen behöver en gemensam struktur för konst och hantverk – ett nätverk, en digital plattform och delade resurser som binder ihop kommunerna och aktörerna.
- Folkbildningen bör spela en central roll i att bygga kapacitet, skapa mötesplatser och stödja gemensamma initiativ.
- Ett fortsättningsprojekt bör fokusera på pilotprojekt, testbäddar och långsiktig systembyggnad där digitala verktyg, kooperativa modeller och lokal infrastruktur provas i praktiken.

Tillsammans utgör dessa slutsatser en tydlig riktning för ett framtida utvecklingsprojekt som kan stärka både den kulturella och ekonomiska bärkraften i Bergslagen och lägga grunden för ett hållbart regionalt konst- och hantverksekosystem.